

Lausunto

06.09.2023

Asia: VN/23585/2023

Lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat olleet yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen liittyvät merkittävimmät hyödyt ja haasteet?

Hallinto-oikeudessa tietosuoja-asetuksen soveltamiseen liittyvät haasteet näkyvät niin lainkäyttötoiminnassa tietosuoja-asioita koskevia valituksia ratkaistaessa, kun muussa toiminnassa. Tietosuoja-asioden valitusasiat koetaan hankaliksi ja työläiksi. Ratkaisulinjoja ei juurikaan ole. Haasteena on myös tietosuoja-asetuksen säännösten soveltaminen konkreettisissa rikkomustilanteissa, kun säännökset ovat enemmänkin periaatteita, kun tarkkarajaisia säännöksiä, joiden rikkominen olisi yksiselitteisemmin todettavissa. Asetus koetaan sekä kielellisesti että asiallisesti vaikeasti tulkittavaksi ja hankaluutta lisää se, että pieneltäkin tuntuvaa nyanssia koskee useampi artikla, joiden sääntelemien asioiden keskinäinen suhde ei moneltakaan osin ole yksiselitteinen. Tietosuojanäkökulmien ja asiakirjojen ja oikeudenkäynnin julkisuuden yhteensovittaminen herättää jonkin verran kysymyksiä. Tietosuoja-asetus on osin johtanut viranomaisissa ylihygieenisyyteen, joka meilläkin voi konkreettisesti hankaloittaa töitä: rakennuslupapäätöksestä ei ilmene, kenelle lupa on myönnetty, ulkopuolisen yrityksen tekemästä ympäristökartoituksesta on peitetty sen tekijöiden nimet.

Onko tietosuojalaki koettu yleisesti toimivaksi? Minkälaisia haasteita sen soveltamisessa on ilmennyt?

-

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamaa sääntelyliikkumavaraa käytetty EU:ssa ja Suomessa tarkoituksenmukaisella tavalla? Jos ei, miten ja minkälaisia tilanteita varten tietosuoja-asetuksen sääntelyliikkumavaraa tulisi käyttää eri tavoin kuin on tehty?

-

Millä toimialoilla yleistä tietosuoja-asetusta on pantu täytäntöön tehokkaasti ja onnistuneesti huomioiden asetukselle asetetut tavoitteet edistää rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien toteutumista sekä edistää tiedon vapaata liikkuvuutta EU-alueella?

Ei lausuttavaa

Minkälaisia haasteita on ilmennyt yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen lainsäädännön tai muun EU-lainsäädännön yhteensovittamisessa eri soveltamistilanteissa?

Haasteita on ilmennyt varsinkin asiakirjojen ja oikeudenkäynnin julkisuuteen liittyvissä soveltamistilanteissa. Epäselvää on myös, millä perustein esim tietosuojasyihin vedoten voi poistaa julkisesta asiakirjasta tietoja, ja miten kysymys tietojen luovuttamisesta tulisi ratkaista esimerkiksi tilanteessa, jossa oikeudenkäyntiasiakirjassa on vaikkapa tarpeettomasti henkilön henkilötunnus. Myös julkisuuslain 16 §:n 3 momentti koetaan hankalana, ottaen huomioon erityisesti tietosuojalain 28 § ja näistä muodostuva kehä.

Onko eri jäsenvaltioiden tietosuojalainsäädäntöjen eroavaisuuksiin ja täytäntöönpanoon liittyen tunnistettu haasteita? Jos on, minkälaisia haasteita?

Ei lausuttavaa

Ovatko Euroopan tietosuojaneuvoston antamat ohjeet auttaneet käytännön soveltamistilanteisiin liittyvien ratkaisujen tekemisessä? Mitä yleisen tietosuoja-asetuksen tulkintaa koskevia ohjeita vielä tarvittaisiin?

Euroopan tietosuojaneuvoston antamia ohjeita on hyödynnetty jonkin verran tausta-aineistona/tulkinta-aineistona lainkäyttötoiminnassa.

Onko edustamanne organisaatio ollut mukana laatimassa yleisen tietosuoja-asetuksen 40 artiklan mukaisia käytännesääntöjä tai harkinnut niiden laatimista? Mitkä ovat käytännesääntöjen laatimiseen liittyviä merkittävimpiä hyötyjä ja haasteita?

Hallinto-oikeus ei ole ollut mukana em. työssä.

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoon liittyvä seuraamusjärjestelmä Suomessa tehokas ja tarkoituksenmukainen? Mitä merkittävimpiä hyötyjä ja haasteita seuraamusjärjestelmään liittyy?

Seuraamusjärjestelmä koetaan riittävänä ja tehokkaana. Jossain määrin epätarkoituksenmukaisena voitaneenkin pitää sitä, että hallinnollisten sakkojen enimmäismääriä näytetään soveltamiskäytännössä peilatus ensisijaisesti yrityksen liikevaihtoon riippumatta siitä, onko tietojenkäsittely toiminnan ydin (eli liikevaihdon lähde) vai toimintaan liittyvä välttämätön sivutoiminto (esim. laskutukseen liittyvä asiakasrekisteri), vaikka raskauttavat tai lieventävät tekijät on sinänsä mahdollista ottaa huomioon arvioinnissa.

Ovatko yleisen tietosuoja-asetuksen kansainväliset tiedonsiirtomekanismit toimivia vai tulisiko niitä kehittää edelleen ja miten niitä tulisi kehittää edelleen? Mitkä ovat olleet kansainvälisiin tiedonsiirtoihin liittyvät merkittävimmät hyödyt ja haasteet?

Ei lausuttavaa.

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen ns. laajennettu alueellinen soveltamisala, joka kattaa myös EU:n markkinoilla toimivien kolmansien maiden toimijoiden suorittaman henkilötietojen käsittelyn, toiminut tarkoituksenmukaisella tavalla? Olisiko yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoon liittyvää yhteistyötä kolmansien maiden kanssa tarpeen kehittää ja miten?

Ei lausuttavaa

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen I lukuun – Yleiset säännökset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen II lukuun – Periaatteet

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen III lukuun – Rekisteröidyn oikeudet

Tietosuoja-asetuksen nojalla rekisteröidyllä on oikeus tarkastaa itseään koskevat tiedot. Oikeuskäytännössä tämän on katsottu laajasti ulottuvan myös ns. valmisteluaineistoon asianosaista koskevissa asioissa. Hallinnon tehtävissä tähän on tullut kiinnittää huomiota erityisesti rekrytointien kohdalla. Tarkastusoikeus asettaa haasteita mm. sen suhteen, millä tarkkuudella haastateltavista kirjataan ylös asioita.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä

Minkä tahansa yhteisön toiminnan järjestämisessä henkilötietojen suoja, henkilökistereiden muodostuminen sekä tietojen keräämisen ja säilyttämisen rajat tietosuoja huomioiden on käytännössä hankaloittanut sujuvaa toiminnan järjestämistä sekä siirtymistä sähköisiin työvälineisiin esimerkiksi ohjeiden säilyttämisessä. Lisäksi tilanne, jossa hallinto-oikeuden asiointipalvelu on vain osittain käytössä ja täällä asioidaan paljon sähköpostitse, on omiaan aiheuttamaan tietoturvariskejä, kun oikeudenkäyntiasiakirjoja toimitetaan yksityisiin sähköposteihin. Asiointi tuomioistuimissa tulisi ohjata tehtäväksi vain tietoturvalle asetettavat vaatimukset täyttävää kanavaan eli käytännössä asiointipalveluun. Tähän asti on kuitenkin katsottu, ettei tähän voida asiakkaita vastoin tahtoaan ohjata.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen V lukuun – Henkilötietojen siirrot kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille

Hallinto-oikeus käyttää oikeudenkäyntiasiakirjojen käännettämiseen käännöspalveluja. Keskitetyistä hankinnoista (hansel) huolimatta suuret käännösyrietykset käyttävät alihankkijoita, jolloin on paljastunut kääntäjän työskentely kolmannessa maassa. Käännöksiä on myös ohjeiden vastaisesti viety käännöstoimistoissa käännösbottien käsiteltäväksi salassa pitovaatimuksista huolimatta. Tämä on aiheuttanut tietosuojariskejä sekä -loukkauksia. Tietosuoja-asetus sinänsä luo tässä näkökulmassa turvaa, mutta myös lisää hallinnollisen työn määrää asetuksen mukaisuutta valvottaessa. Oikeushallinnon alalle on em. syistä tullut luoda oma valvontakanavansa käännöstoiminnoille.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Riippumattomat valvontaviranomaiset

Tietosuoja-asetuksen 55 artiklan 3 kohdan perusteella tietosuojavaltuutetulla ei ole toimivaltaa valvoa käsittelytoimia, joita tuomioistuimet suorittavat lainkäyttötehtäviensä yhteydessä. Hallinto-oikeuden oman toiminnan järjestämisessä tapahtuvista tietosuojaloukkauksista on sen sijaan tehty ilmoitus tietosuojavaltuutetulle. Tähän mennessä tietosuojavaltuutetulta ei ole pyydetty kannanottoja muihin kuin lainkäyttöasioihin liittyvissä tulkintakysymyksissä.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen VII lukuun – Yhteistyö ja yhdenmukaisuus

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen VIII lukuun – Oikeussuojakeinot, vastuu ja seuraamukset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IX lukuun – Tietojenkäsittelyyn liittyviä erityistilanteita koskevat säännökset

-

Asa Riikka
Helsingin hallinto-oikeus